

Огляд європейського досвіду оптимізації системи місцевих загальних судів на прикладах Фінляндії, Литви та Швеції

Карі КІСІЛАЙНЕН, міжнародний експерт (Фінляндія)

Редра МОЛІЄНЕ, міжнародна експертка (Литва)

Ніклас СОДЕРБЕРГ, міжнародний експерт (Швеція)

Компонент 2 «Правосуддя»

Серпень 2021

Ця публікація підготовлена за фінансової підтримки Європейського Союзу. Її зміст є виключною відповідальністю Проєкту «Право- Justice», який фінансується ЄС, і не обов'язково відображає погляди Європейського Союзу.

Узагальнено та впорядковано:

Поліна Лі, головна національна експертка з питань судової реформи

Сергій Горovenко, національний експерт

ПРАВО-JUSTICE

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ФІНЛЯНДІЯ	5
ЛИТВА	9
ШВЕЦІЯ	12
Додаток 1. Уніфікована таблиця огляду міжнародного досвіду реорганізації місцевих загальних судів на прикладах Фінляндії, Литви та Швеції.	
	1
Додаток 2. Опитувальник.	1

Вступ

Вашій увазі представлено аналітичний огляд процесу оптимізації мережі місцевих судів Фінляндії, Литви та Швеції.

Огляд підготовлений національними експертами Проєкту ЄС «Право-Джастіс» на основі інформації наданої міжнародними експертами Проєкту, які були безпосередньо дотичні до оптимізації мережі місцевих судів у своїх країнах.

Міжнародним експертам було запропоновано відповісти на ряд запитань, перелік яких сформовано в результаті аналізу обговорень, які відбувалися протягом лютого-липня 2021 року під час засідань робочої групи, створеної у межах Комітету Верховної Ради України з питань правової політики для підготовки законопроєкту про зміну системи місцевих судів на території України у зв'язку з утворенням (ліквідацією) районів.

Огляд дає змогу проаналізувати критерії та методологію, які лягли в основу створення нової мапи судів Фінляндії, Литви та Швеції, а також зрозуміти проблеми, які виникли в процесі реалізації реформи та шляхи їх вирішення.

Фінляндія

Карі Кісілайнен

Загальна інформація

- Адміністративно-територіальний устрій: 5 регіонів, 19 (суб) регіонів, 309 комун.
- Населення: 5,5 млн.
- Площа: 338 455 км².
- Строки проведення (завершення) реформи: 1990, 1993, 2010, 2019.
- Кількість місцевих судів: з початку 90-х зменшилась в 5 разів (зі 100 до 20). Під час реформи 1990-х років, кількість судів зменшилась зі 100 до 70. Під час реформи 1993 року 70 судів були реорганізовані в 51 суд. В подальшому, в 2010 році, на основі 51 місцевих судів було утворено 27 судів. Під час останньої реформи, яка закінчилась у 2019 році, 27 судів були укрупнені в 20 судів (хоча робоча група первісно пропонувала утворити або 14, або 17 судів).

Критерії: основні та додаткові

- Ключовий критерій - доступ особи до правосуддя, який розглядається одночасно як через фізичну так і через дистанційну складову. Мається на увазі, що фізичний доступ людини суто до будівлі суду є дуже дорогим (як для держави, так і для людини) і є все менш необхідним в сучасному світі, оскільки судові послуги як ключовий продукт діяльності суду в окремих випадках можна отримати швидше, дешевше і без втрати їх якості як такої безпосередньо в дистанційному режимі.

- Місце фізичного розташування суду не має ключового значення. Окрім того, зважати на те, що в більш урбанізованих громадах сучасні технології використовують інтенсивніше, ніж в менш урбанізованих, тобто діджиталізацію суду слід розглядати в контексті спроможності та місцезнаходження кожного суду.

- У той же час нова мережа судів має бути забезпечена адекватним доступом до ключових суб'єктів системи правосуддя (поліція, прокуратура, виконавча служба, безоплатна правова допомога). Водночас, розташування психіатричних закладів, ізоляторів тимчасового тримання або в'язниць не мало ключового значення.

- Не дивлячись на те, що адміністративний устрій був важливим критерієм для оптимізації системи судів (місцевих судів в Фінляндії - 20, а регіонів - 19), проте не

єдиним, оскільки існували обґрунтовані винятки, в тому числі з огляду на особливості певних територій: мова спілкування місцевого населення, відстань до суду, інфраструктура, географічні проблеми тощо.

- Другорядними, але не менш важливими факторами для об'єднання судів стали - матеріально-технічне забезпечення судів, зокрема засобами для організації відеоконференції, а також оптимізації структури і функціоналу працівників суду.

Адміністративно-територіальний устрій

- Місцеві суди в Фінляндії утворені на рівні (суб) регіонів, а їх територіальна юрисдикція визначається за муніципалітетами.

- Суд як юридична особа може мати «сателітну судову залу» (відділення, філію) лише в особливих випадках (та відповідно до належного обґрунтування).

- Наразі кожен суд розташований в межах одного приміщення, однак в майбутньому допускається утворення судових сателітів.

- До початку оптимізації судів в Фінляндії провели ревізію наявних приміщень суду та оцінили які приміщення, у якій кількості та в які часові проміжки повинні бути добудовані/реконструйовані (з урахуванням перспективи дистанційного правосуддя).

- Місцезнаходження сторін не впливає на систему автоматизованого розподілу справ між судьями. Ця обставина враховувалася в першу чергу для визначення юрисдикції. Якщо особа помилилась з юрисдикцією свого спору, то відповідний спір мав бути перенаправлений до належного суду автоматично.

Суди та судді

- Максимальна та мінімальна кількість суддів в нормативних актах не врегульована. У «старих судах» мінімальна кількість суддів була 4 (в 36 судах). Ці суди були укрупнені. Кількість суддів у кожному місцевому суді визначається в результаті обговорення між представниками суду та Національною судовою адміністрацією, які проводяться щорічно з огляду на поточне та прогнозоване навантаження на суддів, складність справ, умови праці тощо.

- На сьогодні найбільший суд, який розташований в столиці – Гельсінкі, де постійно проживає 585 тис. місцевого населення, налічує 90 суддів. Однак, допускається розділення судів на окремі юридичні особи, якщо це добре обґрунтувати з точки зору додержання прав людини та доступу до правосуддя.

- Немає однозначно встановлених правил щодо поділу суддів за спеціалізаціями у межах одного суду, однак в середньому практика показує, що 6-8 суддів для конкретної категорії справ більш ніж збалансоване рішення.

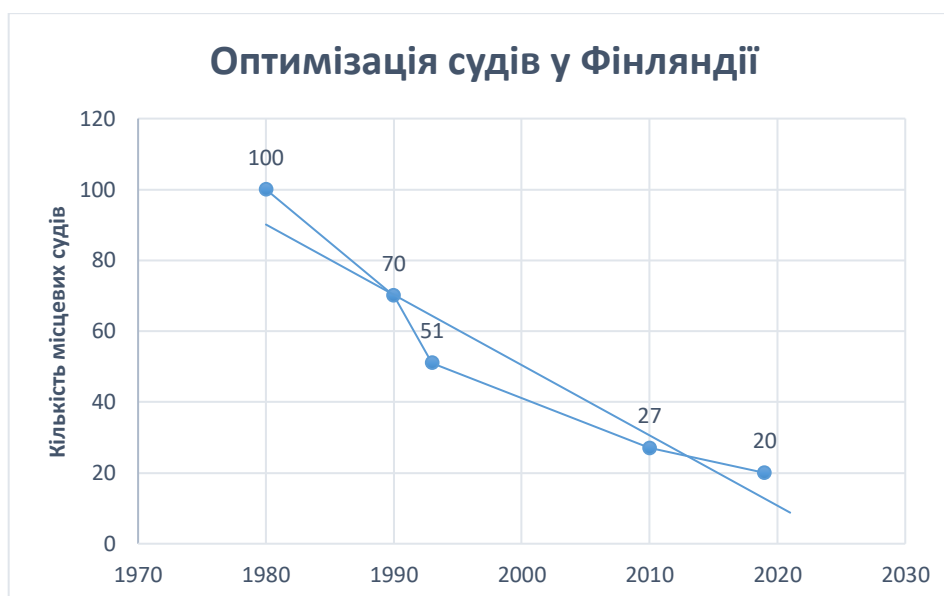
Розробка та реалізація реформи

- За останні 30 років в Фінляндії було декілька хвиль реорганізації судів (1990, 1993, 2010, 2019). Зокрема, реалізовувалися великий та малі проекти з реорганізації.

□ Наприклад в 2010 році відповідно до «великого» проекту 51 місцевий суд був реорганізований в 27 окружних суди (кількість судів була зменшена вдвічі).

□ У 2019 році згідно «малого» проекту кількість місцевих судів була зменшена з 27 до 20. І хоча робоча група в 2019 році напрацювала 2 альтернативні варіанти судової оптимізації: зменшення кількості судів до 14 судів або до 17 судів, Парламент ухвалив рішення зменшити кількість окружних судів з 27 до 20.

□ Презюмується, що реформа 2019 року є логічним продовженням (або навіть «виправленням помилок») реформи 2010 року, оскільки зараз експертам стає все більш очевидно, що в той час влада була «недостатньо сміливою», аби більш радикально зменшити кількість судів і тому понад 9 років для розвитку і підвищення ефективності судової системи було втрачено.

- «Великий» проєкт був реалізований та сприйнятий в суспільстві та судовій спільноті легше і краще, оскільки всі розуміли, що така реорганізація стосується кожного (без винятків), тому всі були до цього ментально готові. В той час, «малий» проєкт міг створити уявлення цілеспрямованої «кампанії» проти якогось конкретного суду, з огляду на що наступна оптимізація проходила складніше.

- Міністерство юстиції розробляло різні проєкти та пропозиції з реорганізації судів, однак остаточні редакції реформи (кількість нових судів, їх юрисдикцію тощо) затверджував Парламент. Тим не менш, як юрисдикція, так і кількість судів, їх розташування, можуть бути змінені за потреби (це триватиме від 1 до 2 років).

- Проєкти оптимізації судової системи узгоджувалися з органами прокуратури, поліції, виконавчою службою, місцевими судами, асоціаціями адвокатів та системою безоплатної правової допомоги, муніципалітетами та їх асоціаціями, іншими територіальними утвореннями, міністерством фінансів та міністерством внутрішніх справ, асоціаціями судів, юристів, адвокатів, присяжних тощо.

- Наприклад для реформи 2019 року був розроблений законопроект та покроковий план його реалізації (як окремий документ). Відповідну Робочу групу утворили в кінці 2014 року. Закон про реорганізацію судів прийняли в 2016 році, але з відтермінуванням введення в дію на 3,5 роки (2019). Ці 3,5 роки відбувалась реалізація «покрокового плану» проведення оптимізації. В межах кожного суду були створені робочі групи. Загалом цей етап реорганізації тривав понад 5 років.

- Опозиція до реформ хоч і була активною, але зважаючи на те, що це питання вирішувалось комплексно та стосувалось всіх судів (а не якогось одного чи двох), суспільство та судова влада сприйняли таку реформу як даність.

- Скорочення судового персоналу не відбулось, оскільки це не було метою реформи, відтак, всі працівники суду зберегли свої посади (якщо вони того бажали). Оптимізація мережі місцевих судів – це не завжди про скорочення штату працівників та суддів.

- Хоча, певні критики реформи залишаються й досі, дослідження показують позитивний ефект від її реалізації. Наприклад, знизилась потреба в кількості судових приміщень, сучасній техніці для їх оснащення, було оптимізоване використання людських ресурсів, а також відбулось більш справедливе розподілення публічних коштів, вирівнялось судове навантаження, було створено спеціалізацію в межах суду, що підвищило якість та «своєчасність» правосуддя.

Литва

Реда Мольєне

Загальна інформація

- Адміністративно-територіальний устрій: 10 повітів, 60 муніципалітетів, 500 громад (найменша адміністративна одиниця).
- Населення: 2,8 млн.
- Площа: 65 300 км².
- Строки проведення реформи: 2015 – 2018 роки.
- Кількість місцевих судів: 49 місцевих судів було реорганізовано в 12 судів.

Критерії: основні та додаткові

- Ключовими критеріями були: кількість населення, кількість суддів, навантаження та дистанція між судами. Також бралися до уваги існуючі приміщення для судів та майбутні інфраструктурні проекти. Діджиталізація правосуддя вважалась ключовою умовою для успіху реформи з реорганізації місцевих судів. Тут мова йде про центральні інформаційні судові системи – електронний суд, електронна система документообігу суду та обміну інформацією між судами тощо.

- Другорядними критеріями визначалися - кадровий потенціал апаратів судів, вік суддів (кількість суддів пенсійного віку), місце розташування органів прокуратури та поліції, а також ситуація з наявною і майбутньою інфраструктурою.

Адміністративно-територіальний устрій

- Юрисдикція судів у Литві визначена територіями муніципалітетів.
- Після реформи у Литві не існує міжрайонних чи міжобласних судів, тобто юрисдикція жодного із укрупнених судів не розриває адміністративно-територіальний устрій, а відповідає йому повністю.
- Перший етап реорганізація судів у Литві, який стартував у 2015 році, почався з об'єднання судів у межах одного міста, оскільки це найбільш неефективний спосіб організації судової влади. Різне навантаження на суддів в межах міста, складність визначення юрисдикції для звичайних людей - неочевидні аргументи для існування

кількох судів. Тому було прийняте рішення, що у всіх великих містах буде виключно 1 місцевий суд як юридична особа. Водночас, старі приміщення як судові філії укрупненого місцевого суду залишились.

- Найбільш віддалений суд у Литві знаходиться на відстані 75 кілометрів від іншого суду, тоді як у середньому цей показник становить 40 кілометрів.

- Об'єднані в одну юридичну особу суди у Литві в переважній більшості функціонують не в єдиній будівні, а в 2-3 будівлях (судових філіях), у яких раніше розташовувалися самостійні суди. У той же час, на сьогодні тривають розмови про закриття таких філій суду з огляду на недоречність їх утримання (існує тенденція до зменшення потреби в них) у зв'язку з оптимізацією та діджиталізацією всіх судових процедур.

- Сторони у справі можуть подавати процесуальні документи в друкованому форматі у як центральний суд, так і філію.

- Система автоматизованого розподілу справ може розподіляти справи враховуючи територіальну приналежність сторін і якщо всі вони проживають в місцині, де є судова філія, то справа розподіляється до суддів, які працюють у філії, а якщо немає повноважного складу суду, інші судді можуть поїхати для розгляду справи саме в цю (зручну для сторін) судову будівлю. У такий спосіб забезпечується право на доступ до правосуддя людей із віддалених куточків країни.

Суди та судді

- Мінімальна та максимальна кількість суддів не визначена, однак вважається, що в суді має працювати щонайменше 10-12 суддів. Наразі найменший суд складається із 17 суддів, у середньому цей показник складає 25-40 суддів, а найбільший суд, розташований у Вільнюсі, нараховує 108 суддів (на 550 тис. населення).

- Середнє навантаження на суддю в Литві – 393 справи в рік, або 35 справ у місяць. І хоча навантаження на суддів вирівнялось в залежності від регіону, подекуди досі існує певна нерівність між судами (наприклад є судді, які мають навантаження в 26 справ у місяць, а є ті, у може бути до 72 справ у місяць).

- Існує об'єктивна складність в адмініструванні судів, у складі яких одночасно працюють понад 100 суддів, а також понад 400 працівників апарату суду. Однак, у

той же час відчуваються однозначні переваги від автоматизації процесів усередині суду та централізації використання ресурсів суду.

Розробка та реалізація реформи

- У Литві не було офіційно затвердженої методології оптимізації судів.

- Проект реформи реорганізації був розроблений представниками судової системи у співпраці з Офісом Президента та Міністерством юстиції і в подальшому узгоджений з усіма зацікавленими сторонами та проголосований Парламентом.

- Усі працівники суду, окрім тих посад, які підлягали скороченню (бухгалтерія, архів тощо), та всі судді були переведені до нових судів автоматично (якщо в них було таке бажання). Під час всього процесу реформи зі сторони судової адміністрації відбувалась стратегічна комунікація про переваги реформи, зокрема збільшення заробітних плат працівників суду без скорочення їх чисельності (через вивільнення коштів), що в результаті стимулювало їх підтримувати оптимізацію.

- Наразі в Литві розпочались дискусії щодо ще однієї фази укрупнення судів. Якщо під час першої реформи працівники апарату суду здебільшого хвилювались за власне скорочення, то наразі судді починають розмірковувати щодо того, чи друге укрупнення не торкнеться зменшення їх штатної чисельності. Проте, офіційна позиція судової адміністрації полягає в тому, що судова система Литви хоч і потребує подальшого укрупнення, однак ні скорочення штатної чисельності суддів, ні зменшення потреби в працівниках апарату суду не передбачається.

Швеція

Ніклас Содерберг

Загальна інформація

- Адміністративно-територіальний устрій: 21 область (лена) + Стокгольм, 290 комун (територіальних громад).
- Населення: 10,3 млн.
- Площа: 450 295 км².
- Реформа відбувалась протягом 2000-2010 років.
- Кількість місцевих судів: Замість 100 місцевих судів було утворено 48 судів.

Критерії: основні та додаткові

- Ключовим фактором об'єднання був не розмір суду, а можливість ефективної організації внутрішніх процесів у його межах. При цьому, презюмувалося, що маленькі суди не можуть цього досягнути в принципі.

- Основною метою реформи було створення умов для спеціалізації суддів, посилення спроможності апарату суду (в т.ч. через покращення ергономіки та внутрішніх процесів), удосконалення територіальної координації суду з іншими органами влади, що прямо чи опосередковано стосуються сфери правосуддя.

- Згідно з першим етапом реформи було заплановано утворити суди за принципом «1 суд на 1 лену (суб-регіон)», однак у багатьох регіонах цього зробити так і не вдалося. З часом стає все більш зрозуміло, що «малі» суди не можуть зрівнятися за рівнем ефективності із «великими», мають постійні проблеми з нерівномірним навантаженням на суддів та суттєвими процесуальними затримками. Тому зараз починаються нові дискусії щодо необхідності ліквідації «маленьких» судів, однак закрити/реорганізувати один/два укрупнені суди, навіть якщо вони достатньо малі, на відміну від десятків і сотень судів одночасно, значно складніше.

- Важливим елементом реформи оптимізації мапи судів був аналіз існуючих та запланованих до будівництва/відремонтованих судових приміщень, оскільки пріоритетом було те, щоб усі працівники суду працювали в одному приміщенні. Переважна більшість судів наразі розташовані в одній будівлі (за маленьким винятком, проте навіть у винятках – судді можуть бути в іншій будівлі, однак апарат суду точно розміщується в межах одного приміщення).

- Досі існують філії судів (приміщення укрупненого суду в інших населених пунктах), ключовою метою збереження яких було забезпечення доступу до правосуддя для жителів віддалених регіонів.

- Діджиталізація правосуддя до уваги особливо не бралась, оскільки понад 10 років тому рівень розвитку сучасних технологій був зовсім інший.

Адміністративно-територіальний устрій

- Територіальна юрисдикція судів визначена через межі муніципалітетів. Наразі в середині регіону може бути декілька судів, які визначені межами муніципалітетів. Тобто мапа судів практично співпадає із адміністративно територіальним устроєм.

- Юрисдикцію судів у Швеції встановлює Уряд, а не Парламент. Однак давно йдуть дискусії щодо внесення змін для передачі цих повноважень Парламенту.

- Достатньо обгрунтованою є пропозиція визначати територіальну юрисдикцію за філією місцевого суду, якщо така філія розташована за місцем проживання позивача/відповідача. Також раціонально приймати всі процесуальні документи не тільки через центральну канцелярію, а ще й через спеціальні приймальні у судових філіях.

- Адміністративно-територіальний устрій країни лежить в основі судової мережі. У Швеції немає міжобласних судів (розриву регіону) – навіть незважаючи на те, що у деяких випадках міжобласний суд виглядав би більш «природним» та раціональним з огляду на географічні чи інші причини.

- Мережа місцевих судів не корелює з установами відбuvання покарань, психіатричними закладами чи іншими закладами особливого призначення.

Суди та судді

- В Швеції немає обмежень ні щодо мінімальної, ні щодо максимальної кількості суддів у складі укрупнених судів. Однак, практика показує, що для ефективного функціонування місцевого суду необхідно щонайменше 7-8 суддів.

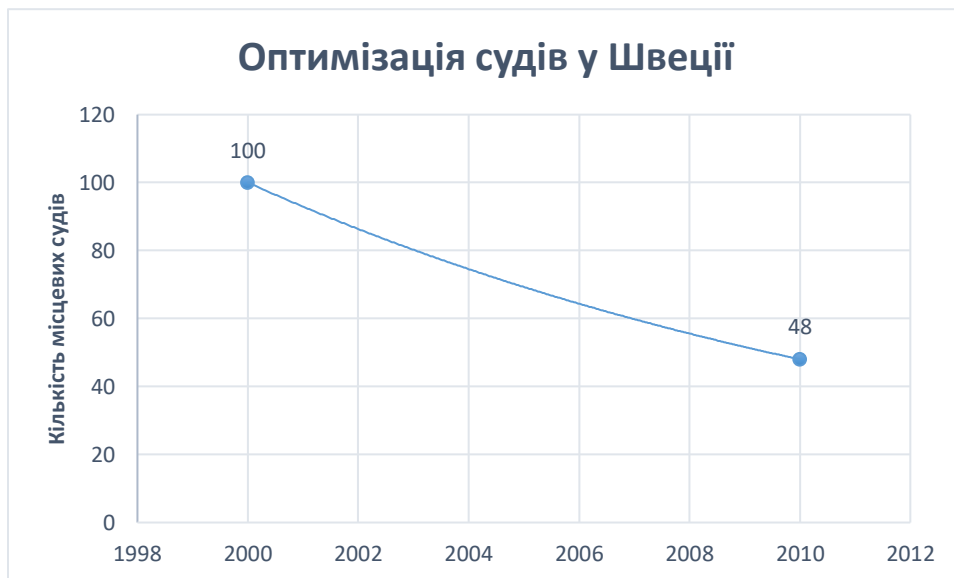
- Існує велика варіативність спеціалізацій, у зв'язку з чим суди, як правило, потребують великої кількості суддів, щоб зробити спеціалізацію різноманітною та ефективною на практиці. В середньому на суддю в рік припадає 370 справ

- З точки зору організації внутрішніх процесів – в середньому 15 - 19 суддів у межах одного суду, тобто приблизно 65 працівників суду, виглядає достатньо обґрунтованим. Завеликі суди досить складно адмініструвати. Така ситуація склалась з судом у Стокгольмі (975 тис. населення), який зрештою був поділений на 4 суди.

Розробка та реалізація реформи

- Державна судова адміністрація утворила робочу групу, де напрацювала проєкт реорганізації судів, який в подальшому представила для опрацювання великому колу зацікавлених сторін (прокуратурі, поліції, Міністерству юстиції тощо), а також Уряду, який, зрештою, вніс доопрацьований проєкт в Парламент.

- У Парламенті це питання майже не обговорювали, а усі зміни були проголосовані пакетом, оскільки у межах робочої групи вдалось досягти консенсусу.

- Загалом, опір реформі відчувався на кожному етапі. Особливо це стосувалося Парламенту, оскільки для будь-якого депутата його округ є найціннішим. З цих міркувань уряд напрацював остаточну редакцію (з урахуванням пропозицій зацікавлених сторін), яку зрештою і затвердив Парламент без змін. Наразі всі розуміють, що це був потрібний крок.

- Всім працівникам суду було запропоновано перейти за спрощеною процедурою до новоутвореного суду, а ті, хто не захотів, були звільнені (у цей спосіб трудові права працівників були дотримані у повній мірі).

Додаток 1. Уніфікована таблиця огляду міжнародного досвіду реорганізації місцевих загальних судів на прикладах Фінляндії, Литви та Швеції.

Додаток 1. Уніфікована таблиця огляду міжнародного досвіду реорганізації місцевих загальних судів на прикладах Фінляндії, Литви та Швеції.

		Фінляндія	Литва	Швеція	Україна
Адміністративно-територіальний устрій (стандарт NUTS) ¹	NUTS 2 (область)	5 регіонів	2 регіони	3 регіони	24 області та Автономна Республіка Крим
	NUTS 3 (район)	19 (суб) регіонів	10 повітів	21 лен	136 районів
	Local administrative units (громада)	309 комун	60 муніципалітетів	290 комун	1469 територіальних громад та місто Київ
Населення		5,5 млн	2,8 млн	10,3 млн	41, 5 млн
Площа		338 455 км ²	65 300 км ²	450 295 км ²	603 628 км ²
Строки проведення (завершення) реформи		I: 1990 II: 1993 III: 2010 IV: 2019	2015 - 2018	2000-2010	
Кількість судів (до/після реформи)		I: 100 місцевих судів було реорганізовано в 70 судів.	49 місцевих судів були об'єднані в 12 судів, тобто	Кількість місцевих судів була зменшена вдвічі – на основі 100 місцевих	

¹ Номенклатура територіальних одиниць для статистики (NUTS) - стандарт територіального поділу країн у Європейському Союзі для статистичних цілей.

	<p>II: На основі 70 судів було утворено 51 місцевий суд.</p> <p>III: Замість 51 місцевих судів було утворено 27 судів.</p> <p>IV: 27 місцевих судів було реорганізовано в 20 судів. Кількість судів зменшилась у 5 разів.</p>	їх кількість зменшилась у 4 рази.	судів було утворено 48 судів.	
Критерії: основні та додаткові	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Доступ до правосуддя, в тому числі фізичний та дистанційний ☐ Співвідношення мережі судів з іншими органами системи правосуддя та правоохоронними органами. ☐ Адміністративно-територіальний устрій. ☐ Матеріально-технічне забезпечення суду. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Кількість населення. ☐ Кількість суддів. ☐ Навантаження на суддів. ☐ Дистанція між судами. ☐ Наявність приміщень. ☐ Діджиталізація (запровадження електронних інструментів обміну інформацією, дистанційний розгляд справ). ☐ Кадровий потенціал в тому числі вік суддів 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Можливість ефективної організації внутрішніх процесів у межах суду («маленькі» суди не можуть цього досягнути). ☐ Спеціалізація суддів. ☐ Кадрова спроможність апарату суду. ☐ Координація з іншими органами системи правосуддя та 	

		☐ Співвідношення з органами прокуратури та поліцією.	правоохоронними органами	
Співвідношення із адміністративно-територіальним устроєм	☐ Юрисдикція судів визначається межами комун. ☐ Як правило, місцеві суди утворені на рівні (суб) регіонів. ☐ Суди у виключних випадках можуть мати судові будівлі-сателіти (без окремого статусу). ☐ Місцезнаходження позивача (сторін) не впливає на систему автоматизованого розподілу справ між судьями.	☐ Юрисдикція судів визначена межами муніципалітетів. ☐ Не існує міжрайонних судів. ☐ На першому етапі реформи укрупнилися суди у великих містах. ☐ Укрупнені суди розташовані одночасно в 2-3 приміщеннях, які раніше належали ліквідованим судам. ☐ Найбільш віддалений суд знаходиться на відстані 75 кілометрів від іншого суду, тоді як у середньому цей показник становить 40 кілометрів.	☐ Юрисдикція судів визначена межами комун. ☐ Першочерговий принцип – «1 лена = 1 суд» не був реалізований. В процесі дискусій від нього відмовилися на користь більшої кількості судів. ☐ Не існує міжобласних судів. ☐ Більшість судів розташовані в межах власного приміщення. ☐ Існує практика розподілу справи на філію суду, якщо така філія	

		☐ Система автоматизованого розподілу враховує територіальну приналежність позивача (сторін). ☐ Людина може подати документи як в судову філію так і в центральну будівлю суду.	<p>розташована за місцем проживання заявника/скаржника.</p> ☐ Мережа судів не корелюється з закладами особливого призначення.	
Суди та судді	☐ Максимальна, чи мінімальна кількість суддів не визначена, однак вважається, що «не менше 9 судів» достатньо. ☐ Для спеціалізації у межах суду достатньо 6-8 судів. ☐ В Генльсінкі в місцевому суді наприклад працює укрупнений суд у складі	☐ Максимальна, чи мінімальна кількість суддів не визначена, однак вважається, що в суді має бути «не менше 10-12 суддів». ☐ Найменший суд складається з 17 суддів. ☐ В середньому в суді приблизно 25-40 суддів.	☐ Максимальна, чи мінімальна кількість суддів не визначена, однак практика показує, що мінімально допустима кількість - мінімум 7-8 суддів. ☐ Оптимальна кількість суддів в середньому 15-19 суддів. ☐ Багато різновидів спеціалізацій суддів	

	90 суддів (585 тис. населення).	☐ Найбільший суд у Вільнюсі – 108 суддів (550 тис. населення). ☐ Середньозважене навантаження на суддю – 393 справи в рік, або 35 справ у місяць. ☐ Залишилась нерівність у навантаженні на суддю. ☐ Складно адмініструвати суди, у складі яких працюють понад 100 суддів.	свідчить про потребу у великій кількості суддів. ☐ Завеликі суди складно адмініструвати (наприклад у Стокгольмі (885, 6 тис. населення) укрупнений суд був поділений на 4 менших суди. ☐ В середньому на суддю в рік припадає 370 справ.	
Розробка та реалізація реформи	☐ Міністерство юстиції розробило проект зміни мережі судів, яку затвердив Парламент, а також покроковий план з реалізації реформи. ☐ Ці проекти були погоджені з усіма стейкхолдерами.	☐ Проект реформи був розроблений судовою владою з Офісом Президента та Міністерством юстиції і проголосований Парламентом.	☐ Судова адміністрація напрацювала проект реформи, який після обговорень зі зацікавленими сторонами був прийнятий Парламентом без обговорень.	

	☐ Скорочення працівників суду не відбулось.	☐ Попередньо проект був схвалений усіма стейхолдерами.	☐ Юрисдикцію судів у Швеції встановлює Уряд, а не Парламент.	
	☐ Суспільство сприйняло реформу нормально. ☐ Критики реформи залишились й досі. ☐ Дослідження доводять позитивний ефект від укрупнення судів: знизилась потреба в приміщеннях, вирівнялось судове навантаження, більш ефективне використання ресурсів тощо.	☐ Розпочались дискусії щодо проведення ще одного укрупнення судів.	☐ Опір оптимізації відчувався на кожному кроці. ☐ Наразі всі погоджуються, що судова оптимізація - правильний крок. ☐ Усім працівникам апарату суду було запропоновано перейти за спрощеною процедурою до новоутвореного суду.	

Питання до міжнародних експертів щодо досвіду оптимізації місцевих загальних судів у їх країнах

1. Які були основні та другорядні критерії для визначення нової мережі місцевих судів у Вашій країні? Що бралось до уваги в першу чергу?
2. Чи була розроблена методологія реорганізації судів, де враховувалися всі фактори - від статистики справ до транспортного сполучення? Якщо так, то яким органом вона була затверджена?
3. Чи є визначена мінімальна кількість суддів в одному суді після реорганізації? І яка вона?
4. Чи є визначена максимальна кількість суддів в одному суді після реорганізації? І яка вона?
5. Яким є середнє (оптимальне) судове навантаження - кількість справ в рік на одного суддю в реорганізованих судах?
6. Якою має бути кількість суддів у новому реорганізованому суді, щоб можна було зробити спеціалізацію суддів по різних категоріям справ, яка в результаті призведе до зменшення сукупного навантаження на кожного суддю?
7. До якого критерію та в якому обсязі прив'язка у визначенні кількості судів? Кількість населення, площа територій, інфраструктура щось ще?
8. Чи звертали увагу тільки на діючі приміщення, чи також враховували будівлі, які заплановані побудувати в найближчому майбутньому?
9. Чи бралися до уваги діджиталізація правосуддя - електронний суд, дистанційні судові засідання, електронна система документообігу тощо.
10. Як і в якому нормотворчому акті визначається територіальна юрисдикція судів першої інстанції (закріплено через перелік громад, чи населених пунктів, чи районів тощо)? Чи може змінюватись, яка процедура зміни юрисдикції і як часто вона змінюється?
11. Наскільки доцільно утворювати в одному місті декілька судів як юридичних осіб. Ключова дискусія полягає в тому, що якщо це одна юридична особа, то там буде акумульовано понад 70 - 80 суддів, якими буде складно управляти з адміністративної точки зору. Окрім того, вони все одно знаходяться в різних (старих) судових будівлях (філіях суду). У той час пропонується 3 окремі суди як юридичні особи з територіальною юрисдикцією в межах одного міста (поділено по районам в місті) і в кожному з них буде в середньому по 25 суддів та в кожного з них буде власна незалежна будівля.

12. Наскільки правильно, якщо в межах сільського району розташовується 1 суд як юридична особа і відстані від крайньої точки району можуть бути до 50-70 кілометрів, а в межах центрального міста пропонується утворювати по 2,3,4 суди.
13. В Україні є міста - обласні центри, тобто це центральний населений пункт, де сконцентрована найбільша чисельність населення області. Раніше вони були самостійними адміністративно-територіальними одиницями та були виключені зі складу районів, однак після реформи децентралізації, вони втратили свою самостійність та входять в склад новоутворених районів. Таким чином в межах однієї області є «периферійний» район, де сукупно проживає 120 тис. населення, і «центральный» район де проживає, наприклад, 450 тис. населення. В першому пропонується створити 1 суд як юридична особа на весь район. А в другому пропонується створити 2 суди як юридичні особи. В одному з них юрисдикція поширюватиметься на саме місто - місцевий суд (33 судді). В іншому юрисдикція поширюватиметься на весь район, окрім міста - районний суд (19 суддів). Обидва територіально будуть розташовані в межах центрального міста, тобто віддаленість будівель одна від одної буде не перевищувати 5-10 км. Питання. Наскільки доцільно створювати саме 2 суди як незалежні юридичні особи, чи все ж таки краще утворити 1 суд на весь великий район, з 450 тис населення, де будуть працювати одночасно $19+33=52$ судді?
14. Чи всі укрупнені суди розташовані в межах одного приміщення?
15. Чи враховується місце проживання особи при автоматизованому розподілі справ між суддями? Чи автоматизований розподіл справ здійснюється в межах всього реорганізованого суду як єдиної юридичної особи чи може також здійснювати в межах філій такого суду, які не мають статусу юридичної особи? Чи може трапитись, що колегія для вирішення справи з 3 чи 5 суддів складається із людей, які формально хоч і відносяться до одного суду як юридичної особи, але територіально перебувають в різних філіях суду - будівлях старих судів. Якщо так, як вирішується ця проблема?
16. Як здійснюється подача позовних документів/інших матеріалів справ - до реорганізованого великого суду як єдиної юридичної особи? Чи можна фізично (не через пошту) подати процесуальні документи через філію такого суду, тобто через будівлю старого суду. Чи треба обов'язково їхати в канцелярію за місцезнаходженням центральної будівлі укрупненого суду.

17. Як мережа укрупнених судів співвідноситься з адміністративно-територіальним устроєм.
18. Чи є суди, які розривають райони, тобто частково поширюють юрисдикцію на декілька районів, а не покривають їх повністю. Якщо так, то які причини для цього?
19. Чи є міжрегіональні суди першої інстанції, які розривають області, тобто покривають межі області лише частково? Якщо так, то які причини для цього?
20. Як система судів першої інстанції співвідноситься з місцевими управліннями прокуратури чи представництвами поліції на місцях?
21. Які територіально співвідносяться нові суди з ізоляторами тимчасового тримання, психіатричними лікарнями та місцями відбування покарання. Які юрисдикційні правила там діють? Як відбувається конвоювання?
22. Чи узгоджували рішення про судову оптимізацією з генеральним прокурором, головою Поліції, головою пенітенціарної системи, Міністром юстиції тощо.
23. Яка гілка влади і на якому етапі приймала рішення про судову оптимізацію? Виконавча, законодавча, судова? Представники яких інституцій розробляли проект судової оптимізації? Скільки років це реалізовувалось і через скільки років став помітний результат?
24. Який був спротив стейхолдерів? Психологічні аспекти реорганізації на етапі планування (який був спротив судової влади, інших органів), на етапі впровадження (які були складнощі з переходом судів в нові суди), на етапі пост-оцінки (чи є позитив у роботі суддів)?
25. Чи зменшилась після оптимізації потреба в приміщеннях для суддів?
26. Чи стала судова система працювати більш ефективно? І з чим це пов'язано?
27. Чи відбулося скорочення штату працівників апарату судів? Як забезпечувалися гарантії працівників? Як здійснювалось переведення старих чи добір нових суддів?
28. Чи є досі противники реформи оптимізації судів? Які в них аргументи?